

AMBACHT en BEROEP

CONTACT- EN MEDEDELINGEBLAD VAN DE WERKGROEP BEROEPEN
 REDACTIE- EN CONTACTADRES: A.J. WITTE, DE KOMME 3, 4421 ES KAPELLE.
 NUMMER 2 ZOMER 1990.

WE GAAN VERDER!

Na een aanloop van vele jaren verscheen eind 1989 het eerste nummer van het contactblad van de "werkgroep Beroepen" van de afdeling Zeeland van de Nederlandse Genealogische Vereniging.

De start was bemoedigend: er waren reeds diverse bijdragen voor het toen nog onbekende blad binnengekomen en er werd een vrijwilliger gevonden voor het typen en opmaken van het blad.

In het najaar 1989 konden wij dan ook van start gaan met een eerste nummer, dat thans - tot ons plezier - al weer bijna is uitverkocht.

Inmiddels zijn we een jaar verder en ligt het tweede nummer voor u. Eerlijk gezegd: later dan de bedoeling was maar toch bevat dit nummer weer meer informatie dan het vorige. Wel moet ons van het hart dat er zich nog maar weinig nieuwe rubriekschrijvers hebben aangemeld. Daarom herhalen wij maar onze dringende oproep van vorig jaar: wij hebben medewerkers nodig!

Wij willen u dan ook van harte uitnodigen om met ons mee te doen, mee te zoeken naar gegevens over mensen en hun dagelijks werk en ons dat resultaat van uw zoeken in handen te spelen.

Wij wachten op uw reactie...

De Werkgroep Beroepen.

DE WERKGROEP BEROEPEN

verzamelt, bestudeert en publiceert materiaal betreffende het werk van onze voorouders, in loondienst of als zelfstandige, als hoofdberoep of bijverdienste

Het belangrijkste criterium is of er - in welke vorm dan ook - werd BETAALD voor het werk.

Daarom zijn ook gegevens over orgeltrappers en voorzangers van belang voor deze werkgroep.

HET BLAD "AMBACHT EN BEROEP"

is een mededelingen- en contactblad van en voor de werkgroep.

Wij denken vooral te publiceren over ambachtelijke bedrijven omdat juist daarover veel informatie (betrekkelijk gemakkelijk) is te verzamelen.

Waar mogelijk schrijven wij over (verdwenen) beroepen uit vorige eeuwen. Uw bijdrage over bakkers, porders of waterstokers is zeer welkom

IN DIT NUMMER:

Daerink delvers	blz. 2
Orde-handhavers	blz. 5
Molenaars	blz. 9
Franse beroepsnamen	blz. 12
Inwoners van Schore en Vlakte en hun beroepen	blz. 3 en 14

DAERIENK DELVEN BIJ KLOETINGE.

In het Woordenboek der Zeeuwse Dialecten lezen we op blz. 164: "derrie: laagveen, veel zout en waterplanten bevattend. Dit is de tegenwoordig meer gangbare benaming, de oude vormen zijn dèrrienk of daerienk". De Encyclopedie van Zeeland (deel II, blz. 333) beschrijft het darink-delven of "moernering". Het was een belangrijke industrie op het platteland: het ging om de brandstof (turf) maar vooral ook om het zout dat uit de as kon worden gewonnen. (zie Enc. van Zeeland, deel III, blz. 60). Buitendijks was het graven van derrie riskant voor de dijken: Karel V heeft het in 1515 al verboden (sinds de 13e eeuw waren er al keuren en ordonnanties tegen het delven).

Uit diverse archiefstukken blijkt dat er in het midden van de zeventiende eeuw toch nog darink is gestoken (gedolven). De derrie werd gedroogd en (in open haarden) gestookt als brandstof.

De opdrachtgever in 1647 was Willem Blaubeen, de eigenaar van de grond. Vermoedelijk gaf hij opdracht putten (drinkputten voor het vee) en afvoersloten te delven om een betere afwatering te bevorderen.

De percelen waar werd gegraven worden niet genoemd, maar gezien de namen van de afnemers van de gegraven derrie nemen we aan dat dit graafwerk in "De Poel" geschiedde, een laag gelegen weidegebied tussen Kloetinge, 's Heer Abtskerke, Goes, Nisse en 's Heer Hendrikskinderen. (zie lijst blz. 4).

Aannemer van het graafwerk was Anthony Cornelisse Almekinderen. Hij was landbouwer in Kloetinge.

Almekinderen nam delvers in

dienst, de uitgaven daarvoor zijn in het derry-bouck vermeld:

"Op den 12 Mei 1647 per Anthonie Almekinders aen de derrijers betaelt 4£, 3 Sch, 4 din"

"Noch hebbe ick op den 19 dito aen derrijers betaelt 6£, 10 sch."

"Noch hebbe ick de 25 dito aen Derreijers betaelt 6£, 14 sch, 4 din"

"Noch hebbe ick op den 2e April 1647 aen Derrijers betaelt 6£, 14 sch, 4 din"

"Noch hebbe ick aen Derrijers betaelt onder de resten met poelen ende slaen den 7 dito: 8£, 15 sch"

Behalve deze loonkosten had Almekinderen nog andere uitgaven: "Noch den 2e marti betaelt aen Bastiaen den Biersteker van geleverd byeren: 4£, 2 din". Het werk maakte de delvers kennelijk dorstig!!

Van opdrachtgever "Seigneur" Willem Blaubeen is bekend dat hij op 16 april 1643 te Goes huwde met Maria Weijs. In 1684 is hij te Goes overleden en begraven in de Grote of Maria Magdalenakerk blijkens de betaling van grafrechten ad 0.5.4.

In de overlopers van het Waterschap Noord- en Zuid-Beveland wordt in 1659 vermeld dat in Poelhoek Willem Blaubeen boert op grond van Jochum Kelle, zuid-oost aan 2 gemeten, 44 roeden.

Anthony Cornelisse Almekinderen, de aannemer van het graafwerk is op 21 december 1646 gehuwd met Josina Jacobs, de weduwe van Pieter Antonissen (zij was de dochter van de schout van 's Heer Hendrikskinderen, Jan Jacobse en Maijke Joos).

Willem en Anthony Cornelisse
Almekinders verkopen op 18 mei
1657 aan Cornelis Plokhooij:
"een woonhuijs en schuere,
genaamd "Rustendale", staende in
den Groe op omtrent 170,5 roeden
eigen vroone metten gevolg voor
£ 85 Vlaams" (LAS 3154, fol
112).

Na het overlijden van Josina
Jacobs wordt op 9 juni 1662 de
voogdij geregeld van de twee
kinderen: Janneke, out omtrent
15 jaren en Marinus Antonisse,
11 jaren in augustus" (Archief
van de weeskamer Kloetinge 3203a
(1611-1740).

In het archief van de weeskamer
Kloetinge (3203h) is ook
vermeld:

"Rekeninghe ende bewijs die desen
is doende, Anthony Cornelisse
Almekinderen, over de ontvangst
en bewind des jaarlijcksen
inkomens dezer drie jongste
onbejaarde voorkinderen van
zijne huijsvrouw Josina
Jacobsdr, geprocureerd bij Za:
Pieter Antonissen met name Jacob
- Anthony - ende Pieter
Pieterse, bestaende in --
landpagten -- huijsspayen --
kooppenningen -- van land,
etcetera.
Zulx die hier naer mael en
lasten, vervolgens zijns
uigtgedrukte, gesteld in
ponden/schellingen/grooten en
mythens --- den landpagt Zuid
Ambacht van Kloetinge
"Steenhoek"

C. Beenhakker.

INWONERS VAN SCHORE EN VLAKE IN 1813.

Huis	Naam	beroep	lft	geboorteplaats
1	Cornelis Rottier	schout/maire	71	Schore
8	Johannis de Kouter	herder	25	Schore
12	Cornelis Vleugel	schoolmeester	47	Hoedekenskerke
14	Jacobus Rusman	chirurgijn	67	Fijnaart
21	Adriaan Kopmels	timmerman	35	Biezelinghe
23	Cornelis Gerritse	kleermaker	28	Middelburg
26	Cornelis Griep	schipper	23	Kruiningen
23	Pieter Bramsen	winkelier	46	Biezelinghe
38	Job Bastiaanse	koopman	42	Wemeldinge
39	Martinus Robijn	hoefsmid	38	Terneuzen
40	Jan Bramsen	rentenier	81	Biezelinghe
53	Marinus Westdorp	wever	46	Hoedekenskerke
60	Cornelis de Regt	molenaar	40	Heinkenszand

(A.J. Witte).

Ongetwijfeld hebben lezers van dit blad ook lijsten of losse
aantekeningen over hun voorouders, de redactie is erg blij met dit
soort gegevens.....

De werkgroep is bezig met het verzamelen van gegevens over mensen en
hun beroepen en is ook geïnteresseerd in adressen, namen van hun
bedrijfspannen, genealogische gegevens en verdere bijzonderheden.

Rekening en bewijs ende Relique die Willem Bloubeen bij desen doende is aen Anthony Almekinderen van het derry-bouck over den Jaare 1647.

Ontvangen van:	voer	pit	£	sch	din
Tanneken Jans		½	2	3	4
Steven Anthonisse		1	2		
Jan Louisse		½		20	2
Jan Jacobse Almekinderen		½		22	7
Jans Verduijn		½		22	7
Pieter Daniëlsen		6	2	3	2
Cornelis Louisse		2	2	4	
Adriaan Rijck		½		21	8
Cornelis ter Voortrappen		2	2	3	4
Jasper Jansen Gelock		2	2	3	4
Marinus Prs. in de groe		½		22	7
de armen van 's Heer Abtskerke		3	5	10	1
Willem Jansen	1			10	12
Reijnier de kuijper		½		21	8
Willem Almekinders		½		21	8
Gr. Anthonisse	2			10	10
Lijsbeth Moermans		½		20	2
Frans Cornelis Swartepoorte	4			10	10
Cathelina frans	4			10	10
Jan Rochussen	3			32	6
Francijnken Claes	2			10	10
Marinus Almekinders		½		21	8
Frans Janssen		½		20	-
Gillis van Arcen		½		21	8
Jan Jacobsen	2			10	12
Joris Sitsen	1			10	7
Dierick Matthijsen		½		21	8
Cornelis van Speten		½		21	8
Rutsaert	2			10	12
Cornelis Benna		½		21	8
Jan Corñ op de heul	2			10	12
Claes de Winter		½		21	8
voor den armen van Nisse		3½	5		8
Blasina Blaes		½		21	8
Matthijs Diericxk	2			10	10
Jan Jansen Schotter		½		21	8
Jan Gijsbregtsen Schuijten		½		21	8
Claes Loone	2			10	10
Jan den Decker		½		21	8
Matthijs de Witte		½		21	8
Pr. Vovaerten	2			10	2
Ary franschen		½		21	8
Marinis Marinisse Crommenhoorn		½		21	8
Cornelis de Kleermaeker	1			10	10
8 din daarop ontvangen is				10	
kost voor onrush			4	3	
rest nog				1	1

Somma tottalis van ontvangst bedraagt een en zestig ponden, 14 sch, acht din. (1 £ Vl. = 6 gulden, 1 schelling = 30 cent = 12 denaren)

DE STERKE ARM IN KLOETINGE.

Het toezicht in de gemeente was van oudsher in handen van Burgemeester en Wethouders, met de hulp van een veldwachter. Voor de tot 1970 zelfstandige gemeente Kloetinge is een groot deel van de reeks veldwachters te reconstrueren.

Schout, schepenen, secretaris, schoolopziener, keurmeester van vis en vlees, kerk- en armemeesters, schepenbode en roeper en nog anderen werden na het afleggen van een eed in hun ambt benoemd:

Op huijden den vierden aprilis 1643 zijn bij mij ondergeschrevene als Rentmeester van den doorluchtigen Heer en Hooggeboren Vorst, Johan Wolfard van Brederode, Heer van Brederode, Cloetinge, etc. vercoren tot schout, schepenen ende Secretaris van Paessen toecomende 1643 tot Paesschen 1644 de naervolgende personen:

tot Schout: Willem Lennaertsen den Roon

Schepenen: Cornelis Jansen Kempe, Jan Pieter Pover, Boudewijn Corn:, Jacob Logiersen, Joannes Jansen, Pieter Jochumsen en Foort Jansen

Secretaris bij provincie:

Frederik van der Velde

Keurmeester van vlees en vis:

Adriaen Bertsen en Gillis Pieterse Jobsen

tot schotters ende schepenbode:

Gillis Pietersen ende Huijbrecht Melsen

Actum binnen Cloetinge, ten oirconde deses geteijkend: B (Boudewijn) van de Steene, 1643.

De schotters moesten toezicht houden en zorgen dat losgebroken vee ingesloten werd binnen een omheining totdat de rechtmatige bezitter kwam opdagen.

In vele zeeuwse gemeenten is er wel een stuk land aan te wijzen met de naam Schotte (zie bijv. Kloetinge en Yerseke) De functie van gemeentebode was geen volledige betrekking en werd daarom vaak vervuld door een andere ambtenaar, in later tijd meestal door de gemeenteveldwachter.

Rondom de eeuwwisseling vinden we: per 1 januari 1691 de veld- en pluimgraaf Cornelis Jansz., 28 april 1707 Marinus Wijdee, 27 oktober 1706 Frans France van Verre, 17 oktober 1705 Gillis Christiaanse en 26 april 1706 Johannes Huijsdijck

Vanaf 1800 is de reeks opvolgende veldwachters uit diverse stukken te reconstrueren. Allereerst het volgende verslag:

Vergadering van het Gemeentebestuur, gehouden op 25 juni 1800 presentibus omnibus, zijn geresumeert en geaprobeert de notulen der laatstgehouden vergadering.

Is na deliberatie goedgevonden en verstaan op tractement als van ouds, en zodanige leges als bij de salarislijst voor Schout, Schepenen en verdere beampten dezer parochie is bepaald tot Bode voor het Gemeentebestuur, Gerecht en Weeskamer, mitsgaders tot Roeper alhier aan te stellen gelijk geschied bij deze de persoon van Huibrecht Pieterse Vroonland, welke den daartoe staande den Eed heeft gepresteerd als ook belofte van zo in het Exploiteeren onverwijld als in het overige van zijn posten getrouw en Secreetlijk te zullen zijn en Eindelijk ook van te zulen zorge dat de Dorpsstraaten en Dorpsputten van alle vuiligheid behoorlijk gezuiverd worde.

En zal bij extract deses voornoemde Huibrecht Pieterse Vroonland in commune forma worden Acte gegeven tot zijne narigt.

Uit de voorlaatste zin blijkt dat er ook toen al werd gedacht aan milieu-problemen!

In 1810 werd Huibrecht Vroonland gerechtsbode met een tractement van 4.14.8, vermoedelijk is hier gerekend in Vlaamse ponden, nu ongeveer f. 28,60. Tevens was Vroonland lantaarnopsteker met een tractement van 17 schellingen en 8 stuivers (± f. 5,50), ter vergelijking: het jaar-tractement van de predikant was in 1810 omgerekend in onze munt f. 722,-

Op 3 Mei 1810 staan als schotters ingeschreven: Jan Westdorp, Sander Sanderse en Cornelis Beenakker.

In de staat van deuren en vensters in Kloetinge (samengesteld 14 juli 1810 op last van de Prefect van Zeeland) lezen we dat Willem Breeweg dienaar van de justitie was onder de Schout Willem van der Bilt.

Bij de index op de bevolkingsregisters 1812-1813 van Kloetinge vinden wij vermeld als gemeente-veldwachter: Albert van de Vendel, geboren te Renswoude op 4 februari 1763, ingekomen in de gemeente vanuit 's Heer Arendskerke. Vermoedelijk was hij de opvolger van Willem Breeweg, die in 1810 "dienaar van de justitie was.

Veldwachter van de Vendel was gehuwd met Antonina Verburg, geboren te Kloetinge op 5 maart 1790, van beroep naaister. Hun dochter Maria is geboren te Kloetinge op 4 september 1823. Inwonend bij hen (als

kostganger?) was Dirck van Besoijen, arbeider, geboren te 's Heer Jansdam.

Uit een volgend verslag blijkt de koppeling van de ambten van gemeente-veldwachter en gemeente-bode in Kloetinge:

Eindelijk gaf den Heer Burgemeester de vergadering te kennen dat bij besluit van Z.E. Den Her Gouverneur Dezer Provincie in Dato den 29 October 1827 A: 1e afdeeling No. 11067p tot Veldwachter dezer Gemeente, mitsgaders van het buiten-territoir der Stad Goes, was benoemd Leijn Eversdijk, gewezen Militair te 's Gravenpolder, in plaats van Albert van de Vendel, overleden; er bij voegende dat Zijn Ed., in betrekking als AmbachtsHeer dezer Heerlijkheid in plaats van genoemde Albert van de Vendel, overleden den 30 Augustus 1827, tot Bode dezer GemeenteRaad tevens had benoemd en aangesteld evengenoemde Leijn Eversdijk en zulks op zoodanige Instructie, als van ouds daarvan zijnde, mitsgaders op zulk Tractament alstans daarvoor jaarlijks op den Staat van begrooting dezer Gemeenete door Hun Edele Gr. Achtbare: De Heeren Gedeputeerde Staten dezer provincie wordt toegestaan, of in den tijd mogt toegestaan worden. Hebbende gemelde Heer Burgemeester in zijne voorschrevene betrekking gebruik gemaakt van het recht zijn Weled.gestr. bij art. 48 van het reglement van Bestuur voor het platteland van Zeeland toegekend, gebruik gemaakt. De vergadering den Welgemelden Heer Burgemeester voor zijn kennisgeving bedankt te hebbende, is wiiders de voornoemde Leijn Eversdijk binnengeropen, en hem van deze aanstelklingen kennis gegeven zijnde, heeft hij dezelve verklaard met dankzegging aan te

nemen en beloofd de functieën hem daarbij opgedragen met de meeste getrouwheid en ijver te vervullen.

Deze Leijn Eversdijk, geboren te Kloetinge 20 januari 1791 was gehuwd met Klara Beenhakker, geboren te Kattendijke op 22 september 1793. Leijn Eversdijk was de zoon van Jan Eversdijk en Elisabeth Kribbe, Klaartje Beenhakker was de dochter van Cornelis Jacobse Beenhakker en Maatje de Coo. Het echtpaar had 6 kinderen:

1. Jan Beenhakker, geboren Kattendijke 10 maart 1814 (in onecht geboren)
2. Maatje, geboren 's Gravenpolder 15 december 1823
3. Cornelis, geboren 's Gravenpolder 9 oktober 1825
4. Pieterrella Jacoba, geboren Kloetinge 16 mei 1829
5. Pieterrella Jacoba, geboren Kloetinge 20 augustus 1830
6. Marinus, geboren Kloetinge 5 juni 1832.

Veldwachter Leijn Eversdijk is overleden te Kloetinge op 19 november 1842. Hij werd opgevolgd door Richard Abraham Straub, geboren te Vlissingen 18 januari 1804, in de gemeente gekomen vanuit Colijnsplaat. Straub was gehuwd met Adriana Philippina Johannisse, geboren te Middelburg 9 januari 1806. Kinderen: Cornelia Laurenta, Richard Abraham (geb. Middelburg 31-12-1833), Adriana Pieterrella (geb. Colijnsplaat 14-5-1839) en Anna Maria.

R.A. Straub huwde later met Elisabeth Paardekoper (geb. Kloetinge 2-4-1814). Uit dit huwelijk zijn te Kloetinge geboren: Susanna Gerardina (1-4-1845), Jacobus Marinus (2-1-1849), Marinus Jacobus (5-4-1850) en Laurens Cornelis (26-4-1852).

Veldwachter Straub woonde vanaf

zijn komst in kloetinge in het Gemeentelijke Gast- en Weeshuis.

Op 4 januari 1884 werd tot veldwachter in de gemeente Kloetinge aangesteld: Johannes Frans Boone (geboren Ovezande op 3-12-1844), op een jaartractement van f. 400,- en vrije kleding. Hij werd tevens aangesteld als gemeente-bode en aanplakker.

Boone was in zijn functie van veldwachter een vol-ijverig man waarmee de jeugd terdege rekening moest houden. Zo is bekend dat hij op zijn roinde door het dorp ontdekte dat twee jongens van ± 12 jaar aan het baden waren in de drinkput voor vee aan de Molenweg. Hij sommeerde de jongens naar de kant te komen maar de spiernaakte knapen durfden het bevel niet op te volgen, dus bleven ze waar ze waren bang dat ze met de stok op hun blote billen zouden worden geslagen. Boone nam toen de kleren van de jongens weg en liep naar huis. Na enige tijd kwamen de jongens aan de kant en liepen naakt naar huis. Boone kreeg echter voor dit optreden een berisping van de burgemeester.

Mijn grootmoeder sprak nooit over "de veldwachter" maar noemde hem "Sampetter", dit woord was nog gebleven vanuit de franse overheersing (oorspronkelijk: campêtre). Boone kwam aan huis bij mijn grootouders om hen een gelukkig nieuwjaar te wensen (voor een nieuwjars-fooi) en bracht dan een zogenaamde "eencentsprent" voor de kinderen mee.

Veldwachter Boone is op 7 april 1893 vertrokken naar Noord-Amerika. Na het ontslag van Boone werd benoemd Hendrik Jan Scholten (geboren Kampen 10-1-1860), gehuwd met Maartje Visser

(geboren Krommenie 18-1-1863).
Kinderen: Hendrika Johanna (geb. Groningen 2-1-1889), Anna Maria (geb. Kloetinge 20-9-1893) en Willem Albert (geb. Kloetinge 31-5-1895).

Scholten is maar kort veldwachter geweest want op 22 november 1895 is er de benoeming van Johannes Meulendijk tot gemeente-veldwachter door de Commissaris der Koningen in Zeeland.

In de raadsvergadering werd gesproken over de nieuwe instructie dat de politie bewapend moest zijn met een achterlaad-karabijn. Nu was er voorhanden een zogenaamd voorlader-geweer, wel oud, maar in goede staat. Dit wapen werd tijdens de raadsvergadering getoond. Men keurde het geweer goed en tot aanschaf van de achterlaad-karabijn werd niet besloten.

Veldwachter Meulendijk was tijdens de gewone dienst bewapend met een stok, dat hij die gebruikte weet ondergetekende goed omdat hij als jongen na een overtreding er een tik op de broek mee kreeg.

Johannes Meulendijk was geboren te Waarde op 1 maart 1870 als zoon van Anthonie Meulendijk (geb. Waarde 24-8-1825) en Cornelia van de Vrede (geb. Waarde 30-12-1829). Hij was gehuwd met Adriana de Jager (Geb. Waarde 7-3-1870).

Het ontslag uit de functie van gemeenteveldwachter was op 1 mei 1931 en zijn ontslag als gemeentebode voor het Burgerlijk Armbestuur vond plaats op 1 januari 1936. Op 18 september 1955 is Joh. Meulendijk te Kloetinge overleden.

De laatste veldwachter van Kloetinge was de heer Johannes

Fokker (geb. Haamstede 24-2-1904), zoon van Klaas Fokker (geb. Haamstede 14-2-1865) en Johanna Beuzenberg (geb. 7-1-1867).

Hij vertrok naar Gouda op 24 oktober 1947 en is op 6 maart 1967 overleden. Behalve gemeenteveldwachter van Kloetinge was deze J. Fokker ook gemeentebode van het Burgerlijk Armbestuur.

"Het huis der wet".

In Kloetinge was in 1596 een Parochiehuis, waar het schepengerecht vergaderde. Dit huis is in 1596 door de rentmeester en de heren van Wette aangekocht. Men gebruikte er de zgn. Regtskamer.

In een akte van 8 september 1705 (LAS 3165, fol 99) worden twee huizen genoemd die de Parochie van Cloetinge toebehoorden, waarvan het laatstgenoemde stond "aen het pleijn van het dorp, sijnde 't Regthuijs, b.d.g. oost: de Marckt, zuid Johannis van der Hillen, west den Agterwegh en noord 't huijs Den Hooijbergh genaemt".

Dag van Leveringe gehouden den 25 maart 1763: Compareerde voor Schout en Schepenen der Parochie en Heerlijkheid van Cloetinge: Monsigneur Levinus Jason, Meester Beenhacker tot Goes woonachtig, bij notarieele procuratie gemagtigt van Joffrouw Helena Bally, weduwe en Erfgenaam van Wijlen den Stadhouders Albertus Callie gepasseerd voor den Notaris Andries Boudewijnsen en sekere getuigen woonachtig binnen Middelburg in Zeeland, dato den 18 Maart 1763. Schepenen vertoont en voorgelezen dewelke in die qualiteit na drij sondaagse geboden Wel en Wettelijk aan den Hooge Heerlijkheid Wisch en

beide Souborghen mitsgaders
Hooge Baljuw en Rentmeester
Generaal van de Gravelijke
Domeinen voor Zeeland bewesten
Schelde, enzovoort
seker Woonhuis
met de annexe schuur en gevolge
Vandien, staende en gelegen aan
de Zuidzijde van de Oude Straate
hier op AmbagtsHeereVroone, bij
de gemerken Oost: Doctor Meester
Willem van der Bilt, West: Joost
Veerdegem en het wegeling, Noord
de Oude Straate,
alsnog een Woonhuijs met het
annexse schuertie en Erve,
staende en bewoond wordende door
een van 's Grave Dienaers (al
waar het gravelijke gevangenhuis
is staende) bij de gemerken:
Oost: de AmbagtsHeere Vroone,
Zuid en West: het wegeling,
Noord: de Oude Straate zijnde
hetzelve beswaert met een Renete
van tien schellingen Vlaams,
jaarlijks ten profijte van den
Armen alhier, als nog met vijf
schellingen jaarlijks wegens het
gebruik van de oogst annexse
AmbagtsHeere Vroone, ten
profijte van den Heer van

Cloetinge, welke den heer kooper
tot sijne laste neemt 1763 en
zoo vervolgens
den koop van beide partieën is
een somma van een honderd drij
pond, ... schellingen en acht
grooten
en leverde wel en wettelijk aan
de Gravelijkheid van Zeeland,
den grond ofte Erve daar het
Gevangenhuijs op staat, gelegen
achter het huijs en de uitgang
van en na hetzelve gelegen -
Noord: het Huijs en Erve van den
Weled: Heer Mr. Adriaen
Steengracht voornoemt enz. enz.

In 1763 is er dus sprake van een
"Gevangenhuis", later was er een
arrestantenlokaal onder de
toren, gemaakt van stevige eiken
balken en voorzien van gesmede
hangen en sloten. Na de
restauratie van de toren is er
een arrestantenlokaal gebouwd
naast de voormalige
gemeenteschool, thans
"Amicitia".

C. Beenhakker.

MOLENAARS IN KLOETINGE.

(de molen stond).

Het silhouet van het dorp
Kloetinge wordt bepaald door de
molen met op de achtergrond de
toren en de kerk.
De stenen korenmolen is thans de
enige in Kloetinge, maar zeker
is dat er in vroeger tijden
meerdere molens hebben gestaan.
De molen in het gehucht
Abbekinderen werd in het jaar
1455 verkocht aan een persoon
uit Vlaanderen.

In 1566 wordt melding gemaakt
van een molenaar van Kloetinge,
genaamd Heijndrick Huijbregtse,
die ervan werd beschuldigd dat
hij zich had laten herdopen. (De
uitslag van het proces is niet
bekend, ook niet de plaats waar

De nu nog enig overgebleven
molen in Kloetinge werd in 1704
gebouwd ter vervanging van de
houten standerdmolen die tijdens
een storm was omgewaaid. De
nieuwe molen was eigendom van de
toenmalige ambachtsheer mr.
Cornelis de Jonge van Ellemeet.
Deze ambachtsheer verpachtte de
molen. Molenaars waren toen
meestal geen eigenaar van de
molen, ze moesten de molen in
bedrijf stellen, malen en huur
betalen.

Uit een aantal archiefstukken is
de volgende reeks molenaars van
Kloetinge te noemen:

1601 Cornelis Janse de Jonge
 27 oktober 1601 Jan Cornelisse
 Kuijt eist van malerij als
 arbeijt 14 schellingen (LAS
 3144)
 16 maart 1640 Cornelis Janse de
 Jonge verkoopt een landhoeve met
 de daarbij behorende molen
 1656 molenaar Adriaan Pieterse
 1674 Witte Corneliszoon
 Potappel, molenaar te Cloetinge,
 gehuwd met Maria Mole (?),
 verhuisd naar Stavenisse

1676 Wisse Cornelisse
 1699 Bartel Adriaansen (laatste
 molenaar op de houten molen?)
 1715 ... Luijk (molenaar op de
 in 1704 gebouwde molen)
 1754 Cornelis Timmerman, bij
 executie gesommeerd te betalen
 een som van £ 33:9:9 als reste
 van moolpacht
 1772 Frank van Belois, gehuwd
 met Jannetje Potappel, hij
 vertrok naar Wemeldinge
 1783 Jannis de Jonge
 1791 Pieter van Arenthals
 1803 Johannis de Jonge

De familie de Jonge was een
 echte molenaars-familie. In 1785
 is Hubregt de Jonge molenaar te
 Kapelle, in 1787 Jacobus de
 Jonge (ook te Kapelle). Abraham
 de Jonge was molenaar te Vlakte.
 Hubrecht Pieterse de Jonge
 vraagt in 1845 toestemming om in
 de omgeving van Nieuwdorp een
 korenmolen te mogen bouwen.

In 1813 werd de stenen molen
 verkocht aan Pieter Remijn voor
 f. 6000,-. Bij deze verkoop werd
 hem de verplichting opgelegd om
 ten behoeve van het
 schuttersgilde elk jaar een zak
 fijn meel te leveren voor het
 houden van hun "blijde
 maaltijd", een elk jaar te
 vieren feest.
 Die verplichting was al veel
 ouder: het schuttersgilde "Sint
 Sebastiaan" genoot al in 1661
 "Andere baten van twee zakken
 terwemeel die de molenaar toen

ter tijd volgens de conditiën
 over molenhuur schuldig was, om
 jaarlijks ten behoeve van het
 Gilde, waarmee zijn Ex: de Graaf
 Wolfard van Brederode al het
 gilde van Cloetinge, etc. 't
 zelve heeft begiftigd".

Pieter Remijn vertrok naar Goes
 op 30 juni 1826 en toen nam de
 familie Herdink de molen over.
 Arend Herdink, jongeman, geboren
 te Middelburg, kwam in
 Wolphaartsdijk wonen en huwde
 daar met Johanna van der Horst,
 weduwe van geneesheer George
 Christiaan Rumpff. Arend Herdink
 was van beroep geneesheer, hij
 kocht de kloetingse molen voor
 zijn zoon Pieter Jacobus
 Herdink, geboren Wolphaartsdijk
 9-4-1804.

Op 15 december 1826 kwam Pieter
 Jacobus Herdink in Kloetinge op
 de molen wonen met zijn vrouw
 Klazina Kopmels (geboren te
 Biezeling 14-4-1810). Hun zoon
 Arend Johannis (geb. Kloetinge
 11-9-1829) huwde met Lena Staal
 (geb. Kattendijke 21-9-1839).
 Uit dit huwelijk zijn vier
 kinderen geboren.
 In het gezin werd ook opgenomen
 de oomzegger Jan Oele, zoon van
 Johannis Oele en Cornelia
 Kopmels. Jan Oele, geboren op de
 hofstede "Olmenstein" in
 Abbekinderen, verloor zijn
 ouders toen hij 11 jaar was.

Als molenaarsknecht diende Jan
 Oele de familie Herdink ruim 60
 jaren. Op een dag heeft hij een
 brand wargenomen in de omgeving
 van Kloetinge. Oele klom in de
 wieken van de molen en kon zo
 precies zeggen op welke
 boerderij de brand woedde. De
 dorpsbrandweer ging er op af en
 na een half uur rijden kwam men
 op de plaats van het onheil,
 maar de gehele houten schuur was
 toen al uitgebrand.

De gebroeders J.J. en P. Herdink

waren de laatste molenaars van Kloetinge. De ooit winstgevende bedrijfstak kreeg het echter steeds moeilijker door de opkomst van de grote meelfabrieken. Er zat weinig of geen toekomst meer in het beroep van molenaar, opvolgers dienden zich niet meer aan.

Jarenlang stond ook de kloetingse molen werkloos totdat in 1972 de heer Peter Mans eigenaar werd. Vrijetijds-molenaar Mans liet de molen in 1978 en 1979 grondig restaureren door de bekende molenmaker Verheij. De molen wordt thans bij afwezigheid van de heer Mans bediend door de heer Verhulst.

Het molenaarsvak.

Bakkers, boeren en particulieren brachten hun graan naar de molen en gingen daarna met het meel naar huis. Later haalde de molenaar het graan bij zijn klanten op en bezorgde het meel aan huis of bakkerij. Bij het inladen van het graan moest de molenaar zowel de eigenaar als het gewicht van het graan goed onthouden. Voordat het graan in de maalbak werd gestort werd de zak daarom gemerkt met houtskool of krijtvet.

Voor elke graansoort moest de loper (de bovenste molensteen) worden gesteld door middel van de pasbalk. Wanneer de molenaar begon met malen werden de wieken naar de windrichting gekruid door middel van een kruilier of kruirad. Daarna werden de zeilen opgespannen, al naar de voorhanden windsnelheid. De vang werd gelicht en dan konden de wieken draaien.

Het ronddraaien van de wieken werd gemeten naar het aantal "einden", d.w.z. het aantal keren per minuut dat de wiek het uitkijkvenster passeerde. Na het malen werd het meel

gebouwd als de klant tenminste geen "kropmeel" wilde hebben. Vaak mocht de molenaar een gedeelte van het meel voor zichzelf houden (het zgn. "scheprecht").

De molenaar moest voortdurend op de windsnelheid letten omdat de toevoer van graan constant moest blijven. Sommige molens waren voorzien van een "regulateur", waarmee de aanvoer van graan naar de molenstenen was verzekerd.

Er werden verschillende soorten molenstenen gebruikt, voor het malen van veevoer bijv. gebruikte men stenen die grover maalden.

Soms werd er met twee koppels stenen tegelijk gemalen. Was men niet in het bezit van een regulateur dan moest men "bijsteken" (de lopende steen bijstellen).

De meeste molenaars voelden aan het meel of het fijn genoeg was gemalen, zoals ze daarvoor ook de kwaliteit van het graan op gevoel hadden vastgesteld. Overigens werd niet uitsluitend tarwe gemalen: ook rogge, boekweit en cacao-doppen werden verwerkt. Soms werd het meel ook gemengd, zoals tegenwoordig voor het "zeven-granen-brood".

Na een periode van windstil weer moest desnoods ook 's nachts worden gemalen. Bij het pover licht van een stallantaarn was wel niet veel te zien maar een molenaar kende zijn molen ook in het donker.

Controle op het gaande en ronddraaiende werk deed men op het gehoor, een vreemd geluid werd direct opgemerkt. Losgaande wiggen of dergelijke werden vastgemaakt. Ook moest de molenas worden gesmeerd. Kleine reparaties deed de molenaar zelf, alleen bij grote gebreken werd de molenmaker erbij

gehaald.

Het is een prachtig gezicht als de wieken van de molen met volle

zeilen draaien. Maar de wind kan veranderen en binnen in de molen beweegt een ingewikkeld geheel van houten onderdelen en dat vraagt van de molenaar dag en nacht aandacht.

C. Beenhakker.

LIJST VAN FRANSE BEROEPSNAMEN.

In akten en lijsten uit de jaren 1810-1813 wordt vrij consequent het beroep van de mensen vermeld.

Zeker op het zeeuwse platteland is het gros van de mensen "ouvrier". In de meeste gevallen hebben we dan te maken met een ("los") landarbeider. De "vaste" boereknecht wordt als het goed is aangeduid met "garçon (de) cultivateur" maar in de franse tijd werd aan deze benaming in Zeeland nog niet stipt de hand gehouden.

Het onderscheid tussen (los) arbeider, boereknecht en landman komt pas sterk naar voren als de akten in het nederlands worden opgemaakt.

De benaming "garçon" wordt ook bij andere beroepen toegevoegd om aan te duiden dat het gaat om

iemand in loondienst. Alleen de leeftijd van betrokkene kan duidelijkheid bieden of hier een volwassen knecht danwel een leerjongen of hulpje is bedoeld. Enkele opstellers van akten en lijsten gebruiken voor de volwassen knecht de benaming "compagnon de".

Vrouwen worden meestal ook met hun beroep vermeld, de meesten zijn op het platteland "journalière": dagloonster. Toch komt veelvuldig voor de benaming "cultivatrice", bedoeld is dan de echtgenote of weduwe van de landman.

Wij publiceren hier een eerste proeve van een alfabetische lijst met franse benamingen voor beroepen. Aanvullingen en correcties zijn van harte welkom!

BEROEPSNAMEN IN DE FRANSE TIJD.

aubergiste
avoué

batelier
berger
boucher
boulangier
boutiquier

charpentier
charron
chirurgien
clocher

herbergier
procureur

schipper
herder
slager
bakker
winkelier

timmerman
wagenmaker
chirurgijn
klokkenmaker

cordonnier	schoenmaker
couvrier	leidekker
courtier	makelaar
cultivateur	landman
domestique	dienstmeid
employé	bediende (klerk)
garde d'écluse	sluiswachter
herbier	kruidenhandelaar
huissier	deurwaarder
instituteur	onderwijzer
jardinier	tuinman
journalier	dagloner
juge de paix	kantonrechter
maçon	metselaar
maire	burgemeester
maître d'école	bovenmeester
marchand	koopman (zonder winkel)
maréchal (de ferrant)	(hoef)smid
messenger	loopjongen/bode
meunier	molenaar
negociant	winkelier
ouvrier	werkman
pêcheur	visser
petit mercier	koopman
pilote	loods
rentier	rentenier
tailleur	kleermaker
teinturier	verver
tisserand	wever
tonnelier	kuiper
vendeur	groothandelaar

REGISTRE DES HABITANS DE LA COMMUNE DE SCHORE ET VLAKE.

Op 15 april 1812 heeft de Prefect van het Arrondissement Goes een "lettre circulaire" doen uitgaan met instructies die kunnen worden gezien als de start van het werken met een

bevolkingsregister. Door geheel Beveland zijn op grond van die ambtelijke circulaire lijsten opgemaakt van de inwoners, hun adres, leeftijd, geboorteplaats en beroep.

Op 12 juli 1813 stuurt de Maire (burgemeester) van Schore en Vlake zijn lijsten naar Goes. Er komt antwoord op 5 augustus, in de vorm van een nadere opdracht om recapitulatie van de lijst.

Burgemeester Cornelis Rottier ondertekent de begeleidende brieven (No. 8 en No. 16) aan de prefect. De brieven heeft hij door een geoefende hand laten schrijven, misschien de schoolmeester??

Schore en Vlake (toen nog niet gescheiden door het Kanaal door Zuid-Beveland) hadden toen een totale bevolking van 303 mensen:

53 echtparen
80 jongens
95 meisjes
5 weduwnaren
13 weduwen
4 militairen.

21 mannen staan geboekt als landbouwer, 20 gehuwde mannen staan vermeld als dagloner en 13 personen staan vermeld met hun beroep of status (zie blz. 3).

LANDBOUWERS SCHORE EN VLAKE IN 1813:

Huis	Naam	lft.	geboorteplaats
1	Adriaan Rottier	27	Schore
2	Laurus Remijnse	58	Hoedekenskerke
11	Pieter Daniëlse Joosse	41	Yerseke
15	Boudewijn Nieuwenhuize	60	Yerseke
16	Jacobus Zweedijk	47	Yerseke
17	Klaas Otte	54	Vlake
18	Linder Meijer	52	Kruiningen
24	Steven Stevense	35	Maire
25	Pieter Veerhoek	34	's Gravenpolder
30	Johannis Zuijdweg	26	Rilland
35	Cornelis van Weel	49	Baarsdorp
43	Adriaan Klap	44	Vlake
46	Benjamin Janse	32	Vlake
47	Cornelis Zeevaart	48	Valkenisse
49	Jan van Koeveringe	33	Vlake
50	Gommert van Koeveringe	51	Biezelinghe
51	Jacobus Klap	47	Vlake
52	Jacobus Everhart	34	Vlake
54	Adriaan Koole	48	Oudelande
55	Jan Nieuwenhuize	56	Yerseke
59	Job van Burg	26	Eiland van Schouwen

Het volgende nummer van dit blad wordt verspreid zodra er voldoende kopij bij de redactie binnen is.

Het woord De pen is dus aan u